

Folklorni plesovi Vinkovaca i okolice

Mlinarević, Valerija

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Education / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:141:875970>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-04-03**

Repository / Repozitorij:

[FOOZOS Repository - Repository of the Faculty of Education](#)

SVEUČILIŠTE J.J.STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Valerija Mlinarević

FOLKLORNI PLESOVI VINKOVACA I OKOLICE

Završni rad

Osijek, 2020.

SVEUČILIŠTE J.J.STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI
PREDDIPLOMSKI STUDIJ RANOG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I
OBRAZOVANJA

FOLKLORNI PLESOVI VINKOVACA I OKOLICE

Završni rad

Kolegij: Kineziološka metodika u integriranom kurikulumu

Mentor: izv.prof.dr.sc. Tihomir Vidranski

Studentica: Valerija Mlinarević

Osijek
Rujan, 2020.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. PLES	2
2.1. Primjena plesa u odvojne svrhe	2
2.2. O plesu s djecom predškolske dobi	3
2.3. Narodni plesovi.....	4
2.4. Struktura narodnog plesa	6
2.5. Stil narodnog plesa	6
3. FOLKLOR	7
3.1. Dječji folklor – dječje folklorno stvaralaštvo	8
3.2. Etnografska slika Vinkovaca i okolice	9
4. DJEČJE IGRE I PLESovi VINKOVACA I OKOLICE.....	9
4.1. Brojalice.....	10
4.2. Dječje igre.....	11
4.3. Karakteristike dječje igre.....	11
4.4. Dječje igre s pjevanjem	14
4.5. Dječja kola	17
4.6. Djeca u narodnim nošnjama	19
4.7. Običaji Vinkovačkog kraja.....	20
4.8. Dječja narodna nošnja Vinkovačkog kraja.....	24
5. SCENSKA OBRADA FOLKLORA	25
6. PRIMJERI OBIČAJA I BLAGDANA U VRTIĆU	25
7. PRIREDBE TRADICIJSKE KULTURE	27
7.1. Vinkovačke jeseni.....	28
8. ZAKLJUČAK	30
9. LITERATURA.....	31

SAŽETAK

U završnom radu bit će prikazane mnoge dječje igre koje su se nekada igrale i brojalice koje su korištene u igri, te dječje igre s pjevanjem. Uvrštene su strukture plesa i objašnjen je način izvođenja, koraci te stil dječjih narodnih plesova i običaja. Kako bi budućim odgajateljima pomoglo upoznati djecu s tradicijom te igrama poput: „Lončića“, „Prasica“ idr. I pripremiti odgajatelje na takav rad i kako će zainteresirati djecu.

Narodni ples usklađuje estetski oblikuje pokrete tijela, koordinira ritmičke, vokalne i plesne potencijale; oplemenjuje duhovnost i emocije; potiče kreativnost i izražajnost; utvrđuje samopouzdanje, nadograđuje tjelesnu pripremljenost; stvara toleranciju i međusobno uživanje kod djece; razvija individualnost u zajedništvu; smanjuje razlike između spolova; senzibilira osjećaj pripadnosti u grupi.

Kroz rad proći ćemo kroz narodne plesove i njihovu strukturu, pokazati etnografsku sliku Vinkovaca, te podsjetiti se ili naučiti različite dječje pjesmice, brojalice i plesne korake.

KLJUČNE RIJEČI: ples, folklor, dječje kolo, pjesmice i brojalice.

ABSTRACT

The final paper will show many children's games that were once played and counters that were used in games, and children's games with singing. The structures of the dance are included and the way of performing, steps and style of children's folk dances and customs are explained. In order to help future educators introduce children to the tradition of this game, such as: "Lončić", "Prasica", etc. I have prepared educators for such work and how I will interest the children.

Folk dance harmonizes the aesthetic form of moving the body, coordinates the rhythmic, vocal and dance potentials; ennobles spirituality and emotions; encourages creativity and expressiveness; establishes self-confidence, upgrades physical fitness; creates tolerance and mutual enjoyment in children; develops individuality in community; reduces gender differences; sensitizes the sense of belonging in a group.

Through the work we will go through folk dances and their structure, show the ethnographic picture of Vinkovci, and remind or learn various children's songs, counters and dance steps.

KEY WORDS: dance, folklore, childrens wheel, songs and countres.

1. UVOD

„Ples je najuzvišenija, najosjećajnije i najljepša umjetnost koja se otkriva ne samo kao slika ili aplikacija života, nego kao sam život.“
(Havelok, 1923.)

Pjesma Slavoniji

*Urodili šljivići i polja
Najljepša si, rodna grudo moja!*

*U tebi me mati porodila,
Na domaćoj hrani odgojila!*

Nadasve te volim! I voljeću!

Tu sam rođen, živim i umrijet ću!

Ej, Slavonijo!

(Ivan Petričević)

Vrijeme, utjecaji i novi način života u mnogočemu su promijenili tradiciju. Folklor je upravo ta aktivnost koja djecu uči bogatstvu Slavonije i njenih običaja, razvija ljubav prema tradiciji i kulturi našeg kraja, ali i cjelokupnog hrvatskog naroda.

Ritam i melodija narodnih plesova i narodne glazbe bliski su djeci i treba ih što više koristiti uz ostale glazbene i plesne oblike.

Dječje folklorno stvaralaštvo potrebno je što više poticati i razvijati, jer samim tim ostaje nam vlastiti identitet, razbuktava stvaralački polet hranjen raskošnom ljepotom igara, običaja, slavonske nošnje, umjetničkog i kulturnog blaga.

Obrađujući ovu temu želim što više pokazati i približiti slavonske običaje, ljubav prema tradiciji i folkloru i pokušati prenijeti tu ljubav na djecu koja su kao spužve i kojima bi trebala biti bitna njihova tradicija i običaji.

Ne zaboravimo tko smo i ne zaboravimo našu tradiciju i običaje.

2. PLES

Ples je umjetnost koja svoj instrument posjeduje u tijelu. U svom podrijetlu bio je izraz cijelog čovjeka. Pokrenut pozitivnim ili negativnim motivima, jedna je od temeljnih pojava bića. Nastajao je iz potrebe koja je strujala u tijelu i koja se zadovoljavala baš u kretanju koje nije bilo smišljeno, već spontano.

U svojoj početnoj fazi ples se obilježava kao od prirode usađena aktivnost. Takvu sposobnost plesa proizašla je iz osjećaja igre, potrebe za motoričkom aktivnošću i iz zadovoljstva u vlastitom kretanju.

Ples je poezija tjelesnih kretnji izražena u najraznovrsnijim plesnim ritmovima. Filozofi najstarijih civilizacija smatrali su ples modelom prema kojem je satkan čovjekov moralan život. Ples se razvijao prema karakteristikama i psihičkim osobitostima pojedinih naroda.

„Da bi razumio kulturu, proučavaj ples.
Da bi razumio ples, proučavaj ljude.“

(Chuck Davis, plesač, koreograf, učitelj, 1994.)

2.1. PRIMJENA PLESA U ODGOJNE SVRHE

	PLES			
Nacionalni odgoj	Socijalni odgoj	Estetski odgoj	Zdravstveni odgoj	

NACIONALNI ODGOJ – odgoj za identitet. Narodni plesovi kao proizvod narodnog duha i predaje imaju duboki korijen u narodnoj prošlosti. Pratio je čovjeka u svim njegovim događajima, u patnjama i radostima. Time je ples dobio narodno obilježje i postao snažan faktor u stjecanju patriotske svijesti, odnosno odgoj za tradiciju. U njemu je sadržana prošlost, sadašnjost i budućnost. Učenje o vlastitoj kulturi i njezino poštovanje razvija osjećaje o tuđim kulturama, kao i osjećaje tolerancije prema drugim kulturama.

SOCIJALNI ODGOJ – plesanjem potpuno ispunjavamo odgojni zadatak, jer ništa ne može stvoriti tako ugodno osjećanje i raspoloženje u zajednici kao ples. Naročito vrijednost plesa što pojedinca uklapa u kolektiv i tako neprimjetno odgaja plesača.

PRIMJER: Plesanje u kolu ljude međusobno izjednačuje, veže i usklađuje.

ESTETSKI ODGOJ – svojom ljepotom i bogatstvom pokreta, plesovi pružaju dovoljno mogućnosti za razvijanje estetske svijesti – osjećaja za lijepim kroz pokret i kretanje.

ZDRAVSTVENI ODGOJ – motivi i sposobnost za bavljenje sportom su različiti što ukazuje na potrebu uporabe različitih programa. Bitno je da svi ti programi vode istom cilju – utjecati na poboljšanje zdravlja i cijeli antropološki status.

Osobiti značaj primjene plesnih struktura kao kinezioloških operatora je transformacija i održavanje antropološkog sustava djece i omladine.

Intenzivnim plesnim pokretima utječe se i na funkcionalne sposobnosti, te na neke motoričke sposobnosti ovisno o vrsti plesa.

U satu TZK treba koristiti plesove različitih intenziteta. U uvodnom dijelu sata to će biti plesovi umjerenog i laganog intenziteta, s dosta elemenata prirodnih oblika kretanja. U pripremnom dijelu treba odabrati plesove s raznovrsnim motoričkim zadacima. Za glavni dio sata biraju se plesovi s velikim intenzitetom i raznovrsnim kretnim strukturama. Završnom dijelu sata pripadaju mirniji plesovi koji će sniziti krivulju opterećenja, a to su plesovi tipa hodanja (šetno kolo), relaksirajući plesovi.

2.2. O PLESU S DJECOM PREDŠKOLSKE DOBI

Plesovi utječu na lijepo držanje tijela na sklonost pokreta, razvijaju osjećaj za lijepo i ritmičko kretanje. Učenjem plesa iz zavičaja i iz drugih krajeva naše domovine, učenici razvijaju ljubav prema svome zavičaju odnosno prema našoj domovini.

Djecu upoznajemo s pjesmom, treba ih naučiti pjevati, a tek onda prijeći na ples. Ples im najprije pokazujemo i upoznajemo ih kako da drže ruke, na koju stranu i kojom nogom počinje ples, a zatim ga oni izvode sami. Prilikom izvođenja plesa učitelj daje ritam pljeskanjem ruku, udaraljka ili nekim drugim instrumentom, jer će tako djeci biti lakše. U početku djecu ne treba opterećivati brojanjem koraka, nego važno da prihvate ritam, da ga povežu s melodijom.

Da bi se razvio osjećaj za ritam, smisao za skladnost pokreta, reakcija na promjenu dinamike, reakciju na izmjenu tempa, sposobnost za samostalno i kreativno izvođenje pokreta u tom dijelu primjenjujemo i različite pokrete uz zadani ritam.

Osim što se, uobičajeno, mogu izvoditi uz ritam pljeskanja ruku, topota nogu, udaraljke, mogu se izvoditi i uz glazbenu pratnju harmonike, glasovira, tamburice ili uz glazbu s kazetofona ili CD-Playera.

Pri izboru vježbi i zadataka treba voditi računa o njihovoj težini i sposobnostima djece. Ako su zadaci prilagođeni većini onda će se i oni slabiji uklopiti u rad. Ne treba zahtijevati strogu formu kretanja, naprotiv djeci treba omogućiti da dođe do izražaja njihova samostalnost i stvaralaštvo.(PRILOG 1)

2.3. NARODNI PLESOVI

Narodni plesovi su umjetničko djelo naroda, koji je u svojoj neiscrpnj riznici našao sve moguće oblike održavanja lijepoga, izraženo poezijom, melosom i kretnjom – plesom.

Poezija i melos nisu bili dovoljni da bi narod mogao potpuno izraziti ono što je osjećao u dubini duše. On se služio daljnjim sredstvom, a to je paket koji je oblikovao u ples. Svojom stvaralačkom intuicijom narod je dao ogromno bogatstvo izražajnih formi izvedenih često nepojmljivom virtuoznošću.

Plesovi su izraz društvenih doživljaja naroda. Svaki kraj, pa gotovo i svako selo, ima svoje zasebne stihove, melodije, kao i svoje osobne plesove ili barem varijante. Stanoviti plesovi iako su općenitog karaktera, sadrže uglavnom ono što je značajno za pojedini kraj. Plesovi pružaju sliku svekolikog javnog i obiteljskog života čovjeka u prošlosti.

Osnovna forma narodnog plesa je KOLO. Po svojoj formi kolo može biti zatvoreno ili otvoreno. Kolo je simbol zajedničkog života naroda. Ono je ples cjeline i svi koji u njemu sudjeluju su izjednačeni, a kolovođu biraju sami i to po sposobnosti, njegovoj vještini i spretnosti.

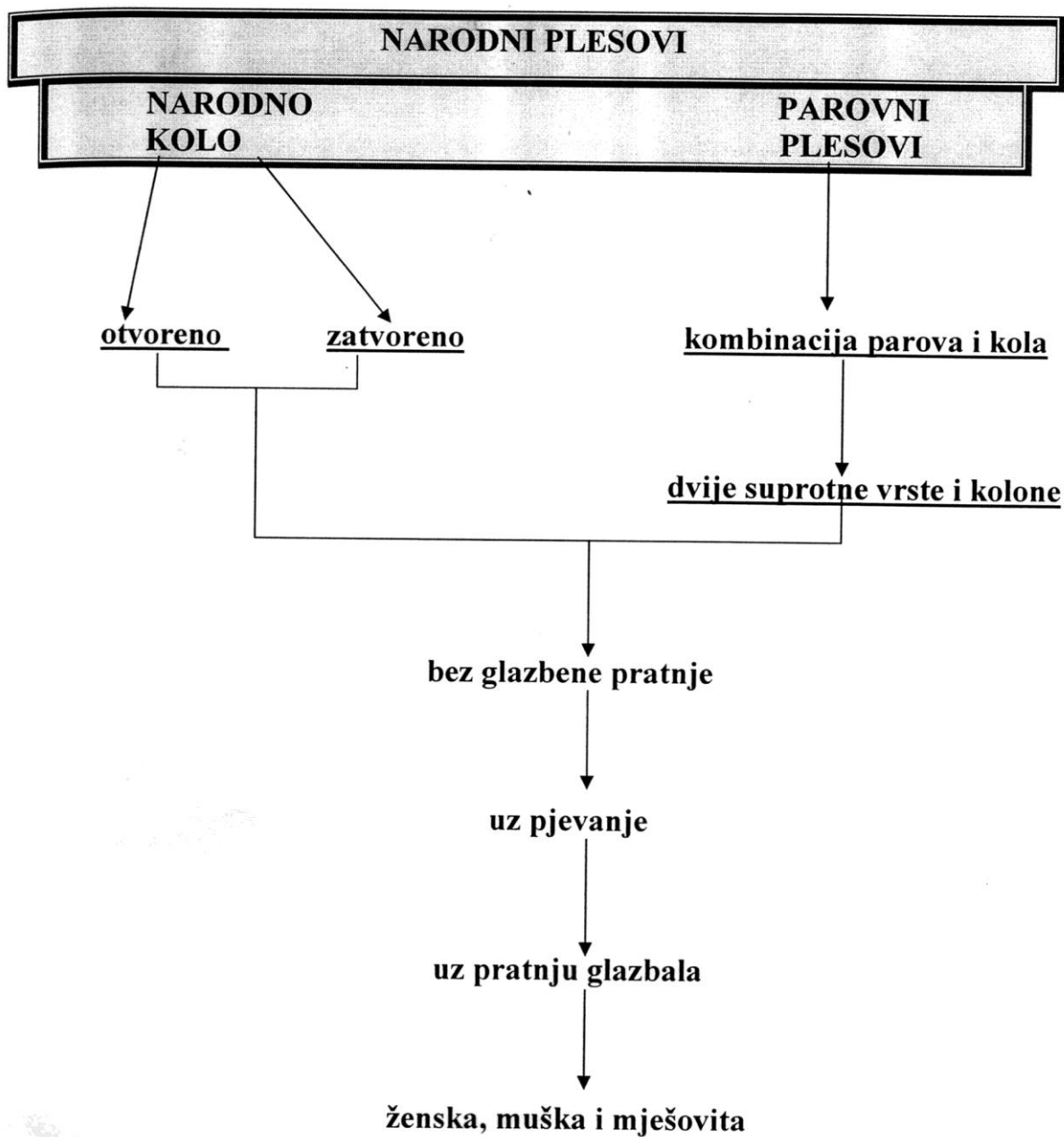
Osim kola narod je svojim umjetničkim nastojanjima stvorio neiscrпно bogatstvo i drugih plesova, pantomima i prikaza iz dnevnog ili blagdanskog života.

PRIMJER: Sjetvene ili žetvene svečanosti, berbe, uskrsa kola i slično.

Veliki dio ovih plesova praćen je vokalnom ili instrumentalnom glazbom. Uz originalne, ti narodni plesovi imaju naročiti draž, ali i cjelinu jednog određenog ozračja. Shematski prikaz podjele narodnih plesova obzirom na plesnu formu:

NARODNI PLESOVI: NARODNO KOLO
PAROVNI PLESOVI

(shematski prikaz)

(Plesne strukture, stranica 44.)

2.4. STRUKTURA NARODNOG PLESA

U strukturu narodnog plesa svrstavamo: korak, pokret, prostor, plesni prihvati i rukohvat.

KORAK – prijenos težine tijela s noge na nogu. U narodnim plesovima pojavljuju se različite vrste koraka: hodajući, poskočni, skočni i trčeći korak. Plesni korak određen je visinom, dužinom, smjerom, tempom, i ritmičkom strukturom.

PLESNI POKRET – ubrajaju se geste glave, tijela, ruku i noge na kojoj je težište tijela. Plesni pokret je za razliku od plesnog koraka promjenjiv i nastaje spontano, ovisno o osobnosti i trenutačnom raspoloženju i inspiraciji plesača.

PLESNA FIGURA – određen broj koraka zaokružen u logičniju i skladnu plesnu cjelinu. Narodni ples može sadržavati jednu ili više plesnih figura.

PROSTORNA FIGURA – ravnomjieran raspored izvođača po zamišljenim stranicama geometrijskih likova pri čemu se isti međusobno, neprekidno, drže za ruke, ramena, pojaseve, maramice (kolo i ostalo).

PROSTORNA FORMACIJA – označava dinamično kretanje izvođača raspoređenih u određenom prostornom rasporedu.

PROSTORNI RASPORED – statičan i ravnomjieran prostorni raspored izvođača ili izvođačkih formacija po zamišljenim stranicama geometrijskih likova i plesnoj crti te plesnih figura (dva ili više kola, dva kola jedan unutar drugog).

PLESNA CRTA – ravnomjerni raspored izvođača ili izvođačkih formacija po zamišljenoj ravnoj crti, kružnom luku ili određenoj krivulji.

IZVOĐAČKA FORMACIJA – narodnim plesovima najviše do četiri izvođača (par, trojka, četvorka) koji se međusobno nalaze u plesnom prihvatu ili rukohvatu i kreću se u prostoru.

IZVOĐAČKI SASTAV – sudjelovanje izvođača prema spolu, bračnom statusu, dobi i broju (ograničen, neograničen).

PLESNI PRIHVAT – prihvaćanje partnera s jednom ili dvije ruke za tijelo (parovni plesovi).

PLESNI RUKOHVAT – međusobno držanje izvođača za ruke.

2.5. STIL NARODNOG PLESA

Stil je urođena i odgojem stečena forma plesnih pokreta cijelog tijela. Prepoznatljiv je i postojan u krajevima gdje su ljudi generacijama povezani s prirodnim okruženjem i gdje je zadržana usmena predaja.

Stil plesa nalikuje govornom narječju. I tijelom i glasom izražavamo svoje duhovne doživljaje različite po sadržaju, ali jednake po stilu, odnosno narječju. Bez obzira na bogatstvo plesnih pokreta ili rječnika pojedinaca ako se ne izražavaju s plesnim stilom ili narječjem određenog kraja, ne može biti govora o narodnoj tradiciji.

Narodni plesovi se razlikuju ponekad više po stilskim značajkama nego po strukturi koraka. Za primjer navodimo obični trokoračni korak koji je prisutan na cijelom području Hrvatske, ali se značajno razlikuje upravo po stilskim značajkama. Narodni ples bez stila postaje obična ritmička vježba.

3. FOLKLOR

Riječ FOLKLOR dolazi od engleske riječi folk: puk, narod – lore, nauk, znanje. Izraz folklor prvi put upotrijebio William Thaus 1846. godine u engleskom časopisu The Athenouem, misleći na narodno znanje. Folklor je naziv za različite aspekte tradicije, kulture, najčešće uobičajen u značenju zajedničkog imena za tradicijske oblike književnosti, glazbe, plesova, dramskog i likovnog stvaralaštva. U popularnoj uporabi FOLKLOR označuje aspekte koji se u primijenjenim oblicima pojavljuju u gradskoj kulturi, tj. Izvedbama scenskih adaptiranih pjesama i plesova, izrađenih rukotvorina i slično.

Sve specifične osobine nekog naroda i kraja kao što su ljudska psiha, podneblje, prirodni fenomeni, govor, ritam, pjesme i plesovi skupljeni su u folklor koji samo čeka na umjetnikovu imaginaciju da ga on kroz svoju ličnost doživi i pretvori u umjetničko djelo.

Folklor ne nameće nikakve dogme i propise, on omogućava potpuno slobodu umjetnika u njegovu stvaranju i interpretiranju. Znanost koja proučava pojam folklor naziva se folkloristika, a datira iz predromantizma i romantizma. Znanost o folkloru ima velik zadatak, a to je odabir onih folklornih vrijednosti koje trebaju ući u dijela neprolazne vrijednosti, u opću riznicu nacionalne kulture i umjetničke baštine te da se zaustavi odlazak folkloru samo u muzeje i sjećanja. Želji da se poboljša i poveća dio folklornog programa najviše su pridonijele nacionalne i međunarodne smotre. Njihov je osnovni cilj prikazati autentičnu sliku narodne umjetnosti.

Smotra folkloru u sadašnjosti, ali i u budućnosti treba potaknuti čuvanje i restauriranje mnogih običaja kulturne baštine. Zato svaka SMOTRA može najbolje usporediti do kakvih je promjena došlo u primjeni narodne umjetnosti, promatrajući njezine izvore i ostvarenje nastala raznim obradama i adaptacijama. Jedan od takvih oblika gdje se puno može vidjeti i naučiti o raznim običajima i tradicijama su Vinkovačke jeseni, gdje se sastaju različite kulture iz cijele Hrvatske, a i šire.

3.1. DJEČJI FOLKLOR – DJEČJE FOLKLORNO STVARALAŠTVO

Dječje tradicijsko stvaralaštvo u Hrvatskoj još, nažalost, nije dovoljno znanstveno istraženo, a posebno je skromno bilo prisutno u današnjoj literaturi. Ukazuje nam to na činjenicu da se tijekom proteklog vremena poklanjalo vrlo malo pozornosti tom važnom dijelu tradicijskog života.

Dječje folklorno stvaralaštvo ima sve bitne elemente predajne kulture. Prenošena s koljena na koljeno očuvalo je mnoge stare običaje. Djelom su predaje i motivi potekli iz stvaralaštva odraslih namijenjenih djeci (npr. govor, pjesme, igre i slično), te kreacije nastale kao proizvod dječjeg nadahnuća (brojalice, gluma, igre, imitacije). Ne smijemo zaboraviti građu naučenu u školi, koju su djeca u svoje slobodno vrijeme prilagodila govornim, melodijskim i ritmičkim značajkama vlastitog kraja. Sva ta građa pripada dječjem stvaralaštvu jer su je djeca prihvatila i očuvala.

U doba kada su djeca odgojena u duhu i običajnosti i osobitosti određenog kraja, kroz igru, ples i pjesmu, provodila su svoje djetinjstvo u životopisnim i autentičnim okružjima lišena bilo kakvih pomodarskih i javnih medijskih utjecaja. U takvim uvjetima djeca su kroz tradicijske igre i razne običaje nesputano mogla razvijati svoje individualne sposobnosti i sklonosti primjerene vremenu i sredini u kojoj žive.

U prve tri godine života dijete postaje sposobno primati i reproducirati vanjske utjecaje govorom, pokretom, pjesmom. Oponaša ljude, predmete i životinje iz svoje okoline. Upravo to razdoblje života djeteta, između treće godine i polaska u školu, ispunjeno je igrom i stalnim oponašanjem članova sredine u kojoj je rođeno.

Polaskom djeteta u školu, ono pod utjecajem crkve, škole i roditeljskog odgoja počinje upoznavati kulturu svojega naroda te prvo kao promatrači, a zatim kao sudionici, postaju dio nacionalne predajne baštine.

Nakon dvanaeste godine života dječja svakidašnjica poprima drugačije oblike. Namećući djevojčice i momčići, okreću se svakodnevnoj i uobičajenoj zbilji sredine u kojoj žive.

Vrijeme, utjecaji i novi način života dovodi do polaganog zaboravljanja na dječje folklorno stvaralaštvo. Dio dječjeg folkloru nedjeljivo je dobro sveukupne duhovne i materijalne hrvatske predajne baštine. To zahtijeva od nas da se prema toj temi odnosimo posebno pažljivo, s poštovanjem i dostojanstvom, te da sve što o tome znamo čuvamo i prenosimo sljedećim naraštajima. Stoga smo radi očuvanja vlastitog identiteta, dužni prenijeti svoje znanje o dječjem folkloru na istinit i cjelovit način u skladu s vremenom i prostorom.

3.2. ETNOGRAFSKA SLIKA VINKOVACA I OKOLICE

VINKOVCI – narodno ime Vinko / Vinkovci uz ono Sveti Ilija, upisano je na starim zemljopisnim kartama iz 1592. i 1640. godine, pa otuda i naziv za ovaj stari grad.

Grad Vinkovci nalazi se na krajnjem sjeveroistoku Hrvatske, između Dunava i Save, leži na obalama rijeke Bosut u raskošnoj plodnoj i šumovitoj slavonskoj ravnici. Naseljen skoro 7500 godina. Temelji grada čuvaju tragove pretpovijesti neolika do željeznog doba. U rimsko doba Colonija Aurelia Cibale, rodni grad cara Valensa i Valentijana, a u III. stoljeću je ranokršćanska biskupija s prvim biskupom Euzebijem. Postavši pukovnijsko središte Vojne krajine, Vinkovci se naglo urbaniziraju te poprimaju sadašnji izgled s nizovima baroknih zgrada gradske figure. Danas se grad – heroj Domovinskog rata ponosi institucijama znanosti, kulture, športova i umjetnosti, desecima velikana, tradicijom i folklornom baštinom, čije običaje i slikovitost u punom sjaju na vidjelo iznosi umjetničko – kulturna manifestacija Vinkovačke jeseni. U sred Vinkovaca postoji i lampa koja gori, ona simbolizira svjetlo, a svjetlo je život. A u Vinkovcima ta svjetlost gori već punih 7500 godina. To je „lampa koja gori usred Vinkovaca“ i gorit će još dugo. Turistička zajednica grada Vinkovaca dala je inicijativu davne 1975. godine da se drevne ljepote bogate i lijepe Slavonije iskoriste za razvoj seoskog turizma, budući da su sela Otok, Jarmina, Rokovci, Andrijaševci, Lipovac i manja druga sela smještena u prekrasnim ambijentima čuvenih hrastovih šuma i na meandrima rijeka Bosut, Biđ, Spačva, Studva i njihovim pritocima. Osim čiste prirode Slavonci se mogu pohvaliti i sa svojim specijalitetima kao što je kulen, šljiva i proizvodi šljivove rakije, vinogradi. Sva ta sela sačuvala su svoj izvorni izgled, svoje narodne običaje, svetkovine, narodne nošnje, igru i vesele šokačke pjesme.

Selo Jarmina poznato je po velikom voćnjaku, čak se na ulazu u selo može vidjeti velika konstrukcija u obliku jabuke, koja se u vrijeme berbe okiti plodovima jabuka. Vinkovci su još poznati po velikoj drvanoj industriji i najvećem željezničkom čvorištu u Evropi. (PRILOG 2 I 3)

4. DJEČJE IGRE I PLESovi VINKOVACA I OKOLICE

Moglo bi se reći da je u duhovnoj kulturi Vinkovaca i okolice sačuvano više toga, posebno dječji običaji, da se ona razvija i dalje, ali prožeto utjecajem urbane sredine, čiji su sadržaji dio suvremenog dječjeg europskog folklor. Prostorni uvjeti, sredina i način života uvijek su utjecali na specifičnost određenoga kraja, a u tome ni dječje igre nisu bile iznimke. Prostrane livade, ravnica, kućna dvorišta, putovi, ambari, kukurušnjaci, prostor oko bunara utjecalo je na neiscrpan izvor dječjih igara u našoj Slavoniji.

Postoje pjesme i plesovi koji bi u dječjoj izvedbi bili neukusni i neprihvatljivi, a prožeti ljubavnim te pomalo lascivnim tekstovima (npr. slavonski bećarac). Za ilustraciju toga iznosim nekoliko stihova.

„Kad zapjevam ja vako malena,
potekla bi voda iz kamena.
Našim selom zeleni se trava,
kraj raskršća ljubičica plava.“

4.1. BROJALICE

Brojalice su kratke pjesmice u kojima je naglašena ritmičnost. Tekstovi su koji se prenose s generacije na generaciju. U dječjoj tradiciji postoji bogat izbor brojalica uz dodatno osiguranje da onaj koji brojalice koristi ne vara.

Prof. Elly Bašić o brojalici:

„Brojalicom smatram najčistijom poetskim i muzičkim stvaralaštvom djeteta. Upravo zbog neskućene slobode djeteta, da se služi materijom iracionalnih riječi i slogova, brojalica je najjednostavnije sredstvo za oblikovanje i realizaciju djetetove fantazije i htijenja. Smisao nije u rukovanju igrača, već u određivanju jednoga. To je neka vrsta sudbinske objektivnosti „pravde“. Ista uloga brojalice daje joj zasebni plašt.“

PRIMJER:

Iš`o medo u šumicu,
Izgubio papučicu,
Koje li je boje
To mi reci ti,
Jedan, dva, tri.

En ten tini
Savraka tini
Savraka tika taka
Bije baje buf
Trif traf truf

Eci peci pec
Ti si mali zec
A ja mala vjeverica
Eci peci pec!

Ide maca oko tebe
Pazi da te ne ogrebe
Čuvaj mijo rep
Da ne budeš slijep
Otpašće ti rep.

4.2. DJEČJE IGRE

Upravo u igrama djeca se javljaju kao stvaraoci, posrednici, prenosnici. One pripadaju dječjem folkloru, dječjoj tradiciji i dječjoj supkulturi. Dječja tradicija, pa i dječji folklor određen je psihološkim, prostornim, vremenskim, sociološkim koordinatama kolektivnog stvaralaštva. Igra, i sve ono što je vezano za uvjete djetinjstva, važna je karika u procesu za svijet djetinjstva, važna je karika u procesu socijalizacije, u procesu dosezanja ljudske prirode koja djeci nije samo dana već i kulturom zadana.

4.3 KARAKTERISTIKE DJEČJE IGRE

Igra je oblik ljudske djelatnosti koja čovjeka prati od njegovog razvoja. Razvijala se i usavršavala kao i čovjek.

U predškolskoj dobi igra ispunjava skoro cijelo vrijeme djeteta. Iako dijete polazi u školu, igra ne gubi svoju ulogu u djetetovu životu. Igra postaje njima sastavni dio pripreme za rad da bi kasnije, za odraslog čovjeka, igra bila jedna od oblika ljudske djelatnosti koja čovjeku omogućava da se odmori od rada.

Karakteristike:

- oslanja se na oblike kretanja, hodanja, trčanja, skakanja
- bacanje
- odlikuje se bogatstvom i jednostavnošću pokreta
- vrlo pozitivno djeluje na fizički i psihički razvoj
- prati osjećaj ugodnosti, razonode i zabave
- pomaže formiranje pozornosti, pamćenja, mišljenja i mašte
- pozitivno utječe na rad srca, disanja, živčani sistem
- najuniverzalnije je sredstvo tjelesnog odgoja
- ima značajnu ulogu i u obrazovnom pogledu, upoznavanje s pravilima, organizacije tijeka, početka, trajanja i završetka igre.

O igrama je mnogo napisano, ali za temu dječjeg folkloru za primjer možemo koristiti i Zbirku igara: „Ja se srdim na te ili kako su se igrale i kako se igraju djeca Slavonije“ prof. Mirjane Duran. Zbirka i mnogih drugih knjiga iz kojih sam izdvojila igre koje su se igrale u Vinkovcima i njihovoj okolini:

BEREM, BEREM GROŽĐE

Uloge: gazda, svi ostali igrači su djeca

Gazda stoji na određenoj udaljenosti od djece, a djeca izvode pokrete kao da beru grožđe pjevajući: „berem, berem grožđe dok gazda ne dođe, a kad gazda dođe pobrano je grožđe.“ Na zadnju riječ svi se razbježe, a gazda ih lovi. Ulovljeno dijete postaje gazda i igra se ponavlja.

ĆORAVA BABA

Jednom igraču se zaveže marama preko očiju. On je ćorava baba. Tada ga netko od igrača zavrti, tako da izgubi orijentaciju. Svi ostali igrači ostaju na svojim mjestima. Ćorava baba se oprezno kreće, sve dok ne napipa nekog, a onda opipavajući nastoji pogoditi tko je to. Ako pogodi rješava se svoje uloge.

(PRILOG 4)

ČIKA MIKA

U igri sudjeluju 4 igrača. Na jedan papirić napiše se: Čika Mika, na drugi: Lopov, na treći: Žandar, na četvrti: Sudac. Papirići se presaviju, izmiješaju i svaki od igrača mora uzeti jedan papirić. Igrač na čijem papiriću piše: Čika Mika, govoreći: „Čika Mika, ukrali mi bika, sa dva, sa tri roga, sumnjam, na ovoga“. Na zadnju riječ pokaže prstom na jednog od tri suigrača. Ako je pokazao na onoga na čijem papiriću piše Lopov (dakle, ako pogodi tko je lopov), onda sudac izriče presudu Lopovu, a ako ne pogodi tko je Lopov (pokaže na sudca ili žandara) tada se presuda izriče njemu. Presudu donosi igra na kojemu piše Sudac, a kaznu izvršava onaj na čijem papiriću piše Žandar. Kazne su obično packe ili čvrge (sudac odlučuje o broju).

PRINCEZA

Ovu igru igrale su djevojčice kada su se nosile šire i duže haljine. Jedna djevojčica klekne, a ostale stanu oko nje i uhvate joj rub haljine s obje ruke. Oko hoda jedna djevojčica i izgovara brojalicu:

„Princeza, princeza
Sjedi, pa lepeza,
Hajde da kucamo,
Možda otvori“

Na svaku riječ brojalice dotiče po jednu ruku djevojčica koje drže rub haljine. Na posljednju riječ („otvori“) udari po ruci. Udareno dijete povlači tu ruku i sada drži rub haljine samo jednom rukom. Brojalica se ponavlja sve dok sve ruke ne budu slobodne, a rub haljine ispušten. Tada djevojčice podignu princezinu haljinu i pobjegnu, a ona ih lovi. Ulovljena djevojčica postaje princeza.

DRVENA MARIJA

Uloge: Drvena Marija i ostali

Drvena Marija uhvati svako dijete za jednu ruku i zavrti ga, a zatim ga naglo pusti. Dijete treba ostati u položaju u kakvom se našlo nakon što je naglo pušteno i ne smije se micati. Kada je zavrtjela svu djecu, ona ide od jednog do drugog, te svakog lagano pošakljika. Tko se nasmije, ide van iz igre, a oni koji su ostali i dalje stoje mirno, ukočeno. Onda Drvena Marija kaže: „pretvorite se, pretvorite u goluba“, na primjer. Dijete koje ima ulogu Drvene Marije slobodno izmišlja životinje, biljke ili predmete u koje će se djeca pretvarati. Djeca reprezentiraju ono što je od njih tražila Drvena Marija, a ona određuje tko je u tom najuspješniji. Najuspješniji postaje Drvena Marija.

CARE, CARE KOL`KO IMA SATI?

Uloge: car i ostali

Car stoji uza zid, licem okrenut zidu. Djeca su iza njega na određenoj udaljenosti poravnata u vrstu.

Djeca po redu (jedno po jedno) pitaju: „Care, care kol`ko ima sati?“ Car ne vidi tko pita, može samo znati po glasu i onda svakom odgovara po volji, na primjer: „tri konjska koraka naprijed, tri mišja nazad, dva slonovska nazad,“ itd. Djeca znaju kolika je to veličina koraka i ako netko drugačije korača raspravljaju se. Cilj je: prvi stići do cara i sam postati car. Zbog toga će nastojati, ako na primjer moraju napraviti tri mišja koraka nazad da ti koraci budu što manji, a ako su tri mišja naprijed da to budu što veći, ali ipak mišji jer će se inače ostali suigrači buniti.

KROKODILE, KROKODILE SMIJEMO LI PRIJEĆI RIJEKU?

Uloge: krokodil i ostala djeca

Djeca prebroje koliko vrsta boja imaju na odjeći (na svemu onome što imaju: cipelama, mašnjama, itd.) krokodil je ono dijete koje ima najmanje boja na sebi. Tada djeca označe na zemlji širinu rijeke ili je krokodil u kanalu. S jedne strane rijeke stoje djeca, a u rijeci krokodil. Djeca se obraćaju krokodilu:

„Krokodile, krokodile smijemo li prijeći rijeku?“

Krokodil odgovara: „smije prijeći onaj koji ima žutu boju.“ (na primjer)

Tada svi razgledavaju boje na sebi, pa ako imaju žutu boju drže rukom taj dio odjeće i dok ga drže mogu slobodno prijeći rijeku. (Ako su, na primjer cipele žute boje, onda moraju rijeku prelaziti tako da jednom rukom stalno dodiruju cipele). Onaj tko nema tu boju nema ni odobrenje krokodila za prijelaz, no on ipak nastoji pretrčati „na drugu stranu obale“ a krokodil ga nastoji uhvatiti. Ako ga uhvati dok je još „u rijeci“, postat će krokodil. Izvan rijeke krokodil ne smije hvatati djecu.

LONČIĆA

Igra neparan broj djece. Podjele se na parove i stanu u krug. Oni koji su prema sredini kruga, čuče. To su „lončići“. Njihovi parovi „gazde“ stoje iza njih. Onaj koji je bez para ide od jednog do drugog para i kada izabere lončić pita gazdu: „Pošto gazda lončić?“ Gazda odgovara: „Po petak, po šestak, po to ti ga dam!“ Sada gazda potrči na jednu stranu oko kruga, a „kupac“ na drugu stranu, koji prije dođe do napuštenog lončića lončić je njegov.

PRASICA

Svaki igrač uzme kamen u ruku i od jedne određene rupe baca kamenčić u središnju rupu, onaj čija bude najdalja od rupe nema rupe, i taj „goni prasicu“. Ako je u igri šest igrača, iskopali bi pet rupa i središnju kotu dok bi šesti igrač uzimao „prasicu“ (okruglu loptu od drveta ili kamen 5 – 6 cm) i otišao izvan kruga. Spustio bi je na zemlju pa je štapom vodio prema središnjoj rupi („gonio u svinjac“). Ostali igrači nastojali su ga omesti u toj namjeri pazeći da onaj koji „goni prasicu“ ne stavi svoj štap u rupu koju oni čuvaju i tako im preotme mjesto u krugu. Ako se to dogodi, tada „prasicu goni“ onaj tko je izgubio rupu. Ako onaj tko „goni prasicu“ uspije dotjerati neometano do kote i ugurati je unutra, svi igrači tada moraju promijeniti mjesto i pokušati zauzeti drugu rupu u čemu sudjeluje i onaj koji je „gonio prasicu“. Igrač koji ne zauzme rupu sljedeći je koji izvan kruga ponovno mora „goniti prasicu“ u kotu. Zna se dogoditi da se ne može iskupiti i po sat vremena, tada netko od igrača u krugu viče „promjena rupe“, a na taj znak – onaj što je „gonio prasicu“ nastoji staviti svoj štap u rupu da se iskupim.

(PRILOG 5)

SKRIVANJE RUPČIĆA

Rupčić se zaveže u čvor i jedno dijete ga sakrije dok drugi ne gledaju. Kada dijete koje je sakrilo rupčić kaže: „Gotovo je!“ svi krenu u potragu. Ako je rupčić na višem mjestu sakriven, dijete koje ga je sakrilo kaže: „Na nebu je!“, a ako je na nižem mjestu sakriven, kaže: „Na zemlji je!“. Ako se netko jako približi rupčiću, viče: „Vruće, vruće!“, a ako se jako udalji, govori: „Hladno, hladno!“. Onaj tko pronađe rupčić sakriva ga i igra ide ispočetka.

4.4. DJEČJE IGRE S PJEVANJEM

Vrlo su zanimljiv, brojan i raznovrstan oblik dječjeg stvaralaštva, koje je zbog složenije izvorne strukture i sadržaja, bio češće u životu starijega dječjeg uzrasta. Obuhvaćaju nekoliko vrsta igara raznovrsnih po svojim osobinama kao što su npr. igre biranja, pogađanja, oponašanja, pokreta i različitih improvizacija. Veći broj tih igara djeca su naučila u školi i u slobodno vrijeme koristila se njima. Prilagodila su ih govornim i glazbenim značajkama svojega kraja.

IGRA KOLO

Kolo se kreće u jednom smjeru i ide nogu ispred noge, jedno dijete je u sredini kola te se pjeva:

Igra kolo, igra kolo
u dvadeset i dva,
u tom kolu, u tom kolu
lijepi Stjepan igra,
biraj Stjepo, biraj Stjepo
koga ti je drago,
samo nemoj, samo nemoj
koga nemaš rado.

Tada dijete iz sredine kola izabere nekoga iz kola tako da se nakloni pred njim/njom te tada to dijete dolazi u sredinu kola pa se pjeva:

Sad se vidi, sad se zna,
tko se kome dopada,
a sada se viđa,
tko se kome sviđa.

Nakon ovoga izabrano dijete ostaje u sredini kola te se pjesma pjeva otpočetka s njegovim imenom.

MALA PTICA

Djeca se uhvate u kolo, jedno dijete je u sredini kola i svi pjevaju:

Doletjela mala ptica,
pa mi sjela na nogu,
a u kljunu nosi listić,
i od majke pozdrave mi.

Kada se pjeva stih „Pa mi sjela na nogu“ dijete u sredini kola nekome iz kola lagano stane na nogu, a to dijete dolazi u sredinu kola i pjeva:

Leti dalje, mala ptico,
sa srdačnim pozdravom,
ja ne mogu te sprovađat',
moram ovdje ostati.

U ODRUMU JE DAMA

Djeca se uhvate u kolo. U sredini kola čuči jedno dijete koje ili žmiri ili ima povez preko očiju. Kolo se okreće i djeca pjevaju:

U podrumu je dama
a zašto da je sama,
kad žarko sunce sja
pogodi tko sam ja.

Na zadnju riječ kolo se zaustavlja, a dijete koje žmiri ustaje i nasumce prilazi nekom djetetu, te opipavanjem pokušava ustanoviti tko je to. Ako pogodi, hvata se u kolo, a dijete koje je prepoznato čuči i žmiri u kolu, ako ne pogodi i dalje ostaje u kolu.

SVI ČINITE KAO JA

Djeca izaberu jedno dijete koje će pokazivati što će ostali raditi. Sva djeca pjevaju:

Mi smo djeca vesela,
rado bi se igrala,
al' ne znamo što.
Kaži nam ti, Marice, (na primjer)
što će tvoje ručice.

Izabrano dijete stoji ispred svih i pjeva:

Svi činite kao ja,
to me vrlo zabavlja.

Istovremeno (dok pjeva) pokazuje pokrete koji mogu biti vrlo jednostavni, ali i motorički složeni.

Djeca pažljivo promatraju, a zatim ponavljaju iste pokrete, istovremeno pjevajući:

Svi činimo kao ti,
to nas vrlo veseli.

Zatim se sve ponavlja.

ŠIRI, ŠIRI VEŽENI PEŠKIRI

Sva djeca se drže za ruke u kolu.

Kolo se okreće, djeca pjevaju i u pjesmi spominju ime nekog djeteta iz kola. Tada se spomenuto dijete okreće licem izvan kola, ponovno se hvata za ruke, kolo se dalje okreće i tko sve dok se sva djeca ne okrenu licem od centra kruga. Djeca pjevaju:

Širi, širi, vezeni peškiri,
došla ja, doš'o ti,
okreni se, Maro,ti.

Ponekad igra završava tek kad se sve izvede i u obrnutom (povratnom) smjeru.

RINGE, RINGE, RAJA

Djeca se uhvate za ruke u kolo.

Kolo se okreće, djeca pjevaju:

Ringe, ringe, raja
doš'o čika Paja,
pa pojeo jaja,
jedno jaje muć,
a mi djeco, čuč!

Na posljednju riječ sva djeca čučnu.

OVAKO SE ŽITO ŽANJE

Djeca stanu u krug, pjevaju i unisono izvode odgovarajuće akcije uz stihove:

Ovako se žito žanje
ovako, ovako.
Ovako se lice mije,
ovako, ovako.
Ovako se sijeno kupi,
ovako, ovako
Ovako se biber tuca,
ovako, ovako.

LASTE PROLASTE

Dvoje djece se prethodno dogovore što će koje biti na primjer jedno dijete je zlato, a drugo biser, te se uhvate za ruke i svi zajedno pjevaju dok ostala djeca prolaze kroz kapiju odnosno dignute ruke ovo dvoje djece.

Laste, prolaste,
na goru nam dolaste,
vaša gora uvela,
a naša je zelena!

Na zadnju riječ „zelena“ spuštaju ruke i uhvate dijete u kapiju te ga pitaju što ćeš zlato ili biser, a ono kad kaže što će stajati iza djeteta koje je pod tim imenom, a igra se nastavlja sve dok se sva djeca ne uhvate. Kada su sva djeca uhvaćena vuku jedni druge da vide što je jače na primjer zlato ili biser, i pobjednici su oni koji dalje odvuku suprotnu kolonu.

JEŽ

Djeca se uhvate za ruke i formiraju kolo. Jedno dijete čučuje ili stoji u kolu. Koko se okreće i djeca pjevaju:

Boc, boc iglicama,
ne diraj ga ručicama,
bode, bode jež,
zato, djeco, bjež!

Na posljednju riječ svi se razbježe, a dijete koje je u kolu lovi. Ulovljeni postaje jež.

4.5. DJEČJA KOLA

Uvijek su praćena pjesmom, a nastala su po uzoru na odrasle. U njima sudjeluje neograničeni broj djece, koji se drži za ruke (na slavonski način lijeva ruka ispod, a desna gore – križano). Kad im dosadi plesanje u krugu, dvoje raskida kolo i dijete povede ostale u „zmijoliko“ kretanje po prostoru. A kolo može početi i tako da se jedno po jedno dijete priključuje kolu.

MI SMO SEKE BOSONOGE

Mi smo seke bosonoge,
Mi smo seke bosonoge.
Ova trava zeleni se.
Čuvaj noge od iglice.
Čuvaj nas i vi sami
Da nas igra ne omami.

IGRALA BI DERE

Igrala bi dere al` ne znam bez Pere
Idi kući pitaj Peru da te uču deru
Aj dere, dere tko ti uši pere
Nekad mama, nekad tata, nekad i ja sama.

Igrala bi dere, al` ne znam bez Pere

Zovi Peru na večeru da te uči deru
Aj dere, dere tko ti uši pere
Nekad mama, nekad tata, nekad i ja sama.
(PRILOG 6)

OJ IVANE IVANIĆU

Oj Ivane Ivaniću
stani malo divaniću.

Nije meni do divana
nit` mom konju do stajanja.

Da je meni čaša vina
i mom konju šaka sina.

Onda bi ja junak bio
pa bi s tobom divanio.
(PRILOG 7)

DIRIDIKA

Moja diridika ore na vol – vol – volove,
ore na vol – vol – volove, ore na volove.

A ja igirigam i pjevam za njigir – gime,
i pjevam za njigir – gime i pjevam za njime.

Mene diridika zove večeralgalgati,
zove večeralgalgati, zove večerati.

Fala diridiko, ja sam večeralgalgala,
ja sam večeralgalgala, ja sam večerala.
(PRILOG 8)

JA POSIJAH

Ja posijah lubenice
pokraj vode studenice
sjeno, slama, sjeno, slama
zob, zob, zob.

Navdi se seka Dora
pa ukrade moja kola
sjeno, slama, sjeno, slama,
zob, zob, zob.

Ja uhvatih seku Doru
pa odvedoh svome dvoru
sjeno, slama, sjeno, slama,

zob, zob, zob.

OJ `RASTIĆU ŠUŠNJATI

Oj `rastiću šušnjati,
nauči me igrati,
ja b` se tila udati.

Oj `rastiću šušnjati,
kako ću se udati,
kad još ne znam igrati.

Oj `rastiću šušnjati,
nauči me igrati,
onda ću se udati.

Ajde malo korova,
deder malo korova,
de posviraj korova,
da igramo korova.

Čaj, čaj čapore,
tavanice `rastove,
jelove grde,
na me momci glede.

Aj bista, bista, bista,
rećiću ti nešto s mista,
kad ti stanem govoriti
glava će te zaboliti.

4.6. DJECA U NARODNIM NOŠNJAMA

Naglašena sklonost Hrvata prema vjerskim vrijednostima i njegovanje vlastitog identiteta očuvala nam je vrlo lijepe običaje. U svojim oblicima bitno su se razlikovali po pojedinim područjima, čak i po selima, bez obzira na to što su imali zajedničko ishodište i u predaji i u vjeri. Većinom imaju zajedničke korijene i međusobno se duboko prožimaju.

Djeca su u tom prostornom i vremenskom razvitku izvedbe svjetovnih obreda u sklopu narodnih blagdana odigrala vrlo važnu ulogu. Veliki dio obreda napušten je od odraslih, nastavio je život u dječjoj igri i dječjem životu.

Najčešći oblik sudjelovanja djece u narodnim običajima očitovao se u obrednom ophodu selom. Za svako selo bila je velika sreća kad su djeca obučena u autentično domaće ruho provodila pojedine stare običaje te su ih zato odrasli tom prilikom rado darivali.

Djeca su se zaustavljala ispred pojedinih kuća i na svečan način izvodila prigodne pokrete, govore i pjesme u pogledu oblačenja, načina pjevanja, oprema i samog izvođenja u skladu s lokalnom predajom.

Djeca su ta koja su s posebnim ushićenjem i radošću doživljavala blagdane, od kojih su pojedini po svojim značajkama djeci bili posebno dragi. Poticali su njihovu maštu i stvaralaštvo na izvorne i vrijedne tvorevine. Te trenutke pamtimo do kraja svoga života. Upravo su djeca u narodnim običajima glavni nositelji tradicije i predajne kulture. Oni su ti koji ostavljaju trag ljepote narodnih običaja kojim se ponosi naš hrvatski narod.

Maštom, igrom i stvaralaštvom čuvaju ih od zaborava buduće generacije.

4.7. OBIČAJI VINKOVAČKOG KRAJA

Običaji u kojima sudjeluju djeca relativno su dobro održani u Vinkovačkom kraju. Najbrojniji su godišnji običaji.

U ciklusu Božićnih običaja ujutro na Badnjak dolazi u kuću „položaj“, muško dijete. Ono sjeda na stolčić pored vatre koju će potaknuti i izgovarati želje za obiljem i plodnošću.

POLOŽAJ

Kucilo se,
Macilo se,
Prasilo se,
Telilo se,
Ždribilo se,
Rodilo se,
Rojilo se,
Kokoši nesle,
Kvočke legle piliće,
Kukuriku, kokoda,
Ko što ima neka da,
A ko nema, neka sprema
Kukuriku,
Sve vam bilo živo i zdravo.

Domaćica ga posipa kukuruzom i daruje. Uvečer na Badnjak selom ide više skupina „betlemaša“. Maskirani dječaci prikazuju dramsku igru o Adamu i Evi.

DANAK SVANU KOLEDO

Danak svanu, koledo!
Sunce granu, koledo!
I obasja koledare.

I ovlaži prašne dvore,
Prašne dvore i timare,
I razgali koledare.

Oblak zastre, koledo!
Vedro nebo, koledo!
Munja šica koledare.

Kalendarski prijelaz stare u novu godinu po svojem ustroju nije imao neke posebne određene obredne i simboličke vrijednosti. To imalo za posljedicu vrlo skromno obilježje u narodu (međusobno čestitanje: sretno vam novo ljeto, nova godina) bez nekih jasnih i artikuliranih običajnosti, koje su podložne vremenskim utjecajima.

Od novog ljeta pa do Sveta Tri kralja bio je vrlo poznat i u pradavnoj kulturi duboko ukorijenjen ophod trojice dječaka koji su po uzoru na likove iz liturgijske ikonografije predstavljali kraljeve Baltazara, Melkiora i Gašpara. Oni nose na dugo štapu „zvizdu“

Napravljenu od sita i papira sa upaljenom svijećom unutar sita. Tri kralja pjevaju i recitiraju pjesme određenog sadržaja. Odijevali su se bijelom košuljom, bijelim gaćama i narodnim lijepo izvezenim prslukom, na ramenima im lepršao bijeli dugi plašt, a na glavu su pokrili pozlaćenom papirnatom krunom. Pjevali su: „Na salaši kod Betlehema“. „Tri kralja jahahu“ .

(PRILOG 9)

POKLADE

Period nakon blagdana Sv. Tri kralja do Pepelnice. To je prijelazni period između zime i proljeća, božićnog i uskrsnog ciklusa običaja kada su i na vinkovačkom području u prošlosti a i danas, kao i na cijelom području Hrvatske – redovito organizirana maskiranja – „maškare, mačkare, bušari“. (PRILOG 10)

Bile su to manje ili veće povorke prerušenih sudionika u različite likove iz sfere tradicijske kulture (cure u snaše, snaše u muškarce ili ciganke, frajle, svećenike, lugare...)

Posljednjih godina pod utjecajem gradske kulture i medija i u likove iz suvremenoga života.

Uz razuzdanosti i zvučne efekte sa različitih rekvizita željele su se otjerati zle sile i demoni koji su se oko njih okupili te zime. U tradicijskoj kulturi vinkovačkog kraja udarni dani u održavanju „maškara“ su u tjednu pred Pepelnicu.

USKRSNI DANI

Uskrs je pomični blagdan, čiji se nadnevak izračunava prema mjesečnim mijenama. Uskrsnuće je najvažniji kršćanski blagdan i označava Kristova ustajanja od mrtvih, iz groba. (Leksikon...1979;577)

Početak uskrsnih blagdana označava Cvjetna nedjelja (Cvjetnica), koja se slavi sedam dana prije samog Uskrsa. Katolički crkveni obred blagoslova cvijeća i drugog zelenila bio je

vrlo raširen i omiljen u djece. Ranije je to bila povorka djevojčica u svečanim nošnjama sa korpicama punog proljetnog cvijeća. Kitili su se bunari cvijećem.

Za vrijeme Velikog tjedna, u petak (a negdje u sva tri dana – srijeda, četvrtak i petak) provodi se običaj ŠIBARANJA.

Za Uskrs se šaraju jaja i „tuca se“ šarenim jajima. Tijekom uskrsnih dana roditelji su djecu darivali posebno za tu priliku ukrašenim jajima – PISANICAMA. Znali su ih sakriti po kući, vrtu, dvorištu i pustiti djecu da ih traže govoreći da im je jaje donio zeko. Kada se djeca počnu kucati s jajima, pojedinac čije je jaje pri tom na vrhu puklo morao je jaje dati suparniku.

Nosi se jelo na blagoslov u crkvu na Veliku subotu.
(PRILOG 11)

PRVI SVIBNJA (FILIP I JAKOV)

To su ophodi uoči 1. svibnja u kojima su sudjelovale samo seoske odrasle djevojke. Bile su svečano opremljene, ali isključivo u bijelo ruho, pod pletenicom ili prekrivene bijelom maramom, bose sa neizostavnom grabovom granom u ruci, koja je bivala okićena tkanjem ili lijepim „otarkom“ – da se istovremeno vidi da se cura sprema za udaju. Povorka je prolazila kroz selo uz pjesmu prizivajući kišu. Takve povorke nazivane su „Filipovčice“.

Vinkovačko područje (Komletinci), specifični su po ophodnjama Filipovčica za cijelo hrvatsko područje, jedna od najpoznatijih pjesama Filipovčica je:

Filipovčice, jakobovčice
Drvce zeleno, jajce šareno
(pripjev iz svakoga stiha)
Filip i Jakov goru lomio
Goru lomio, Boga molio,
Da nam Bog da, da kiša pada,
Da kiša pada, da trava raste,
Da trava raste, da paun pase.

DODOLE

Nisu naročito znakovite za naše područje. Po literaturi s kraja 19. stoljeća vezanoj za selo Otok – održavane su zahvaljujući ciganskoj mladeži (a ne domaćoj), koji su se u sušnim periodima umatali u lišće od glave do pete (3 – 4) i obilazili kuće. Pjevali su pjesme kojima su trebali izazvati kišu za što su polijevani vodom i nagrađivani od domaćina različitom hranom.

SPASOVO

Blagdan 40 dana iza Uskrsa. Na cijelom vinkovačkom području bili su u prošlosti redoviti spasovski ophodi nazivani „križari, krstari...“ Sudionice su prije svega bile DJEVOJČICE, sa dva do četiri dječaka („prosjaka“), koji su nosili košarice za darove. Djevojčice su bile odjevene u svečane djevojačke nošnje, pod pletenicom i dukatima, od kojih je jedna nosila križ okićen cvijećem i ogledalcem. Prolazeći selom pjevale su križarske pjesme, a ponaosob određenom

domu i pojedinim članovima obitelji prema prigodama. Na primjer pred kućom gdje je momak za ženidbu (analogno i za djevojku udavaču) pjevali su:

Ovdi nama kažu
Krijo leližo!
(pripjev iza svakog stiha)

Il' ga vi ženite,
Il' ga nama dajte,
Da se mi ženimo
S našom krstonošom.

U etnološkoj znanosti Križari koji su bili specifični za slavonsko područje, u odnosu na druge krajeve Hrvatske tumače se kao neka vrsta produženja onih crkvenih svečanosti, odnosno procesija, bez sumnje sa križem na čelu povorke, koje su napuštane od crkve produžavale opstanak preuzete od same seoske mladeži – zadržavajući od crkvenoga samo svoj osobiti križ i obilaženje selom.

Kao nagradu dobivali su „napojnicu“ u darovima (prije svega hranu), što im je poslije poslužilo za zajedničku zabavu, odnosno večeru.

DUHOVI

Uz Božić i Uskrs to je treći veliki kršćanski blagdan koji se održava u nedjelju – pedeset dana nakon Uskrsa. Duhovi su blagdan procvale prirode. Podrijetlo i simboliku vuku od starijih agrarnih religija.

U prošlom stoljeću i u prvim desetljećima našega vremena – u Šokadiji su redovito kroz sela, prvi i drugi dan Duhova išli duhovski ophodi, nazvani „kraljičari, kraljevi, kraljice...“ Prvi dan u povorci su bile „male divojke“, a u drugi dan one „velike“ – šesnaestogodišnjakinje koje su već svilu nosile. Svaka ulica, svaki kraj imala je svoju skupinu „kraljica“. Spremale su se u najljepše svečano ruho preko kojeg su „u znak gospodstva“ oblačile svilenu suknju. Na neokičenu pletenicu stavljale su šešir posuđen od brata ili momka i okičen čapljini perjem i dukatima.

Djevojka pod šeširom je i „kralj“ i „kraljica“ – već prema tome kako su nazivane u određenom selu. Svaki „kralj“ nosio je sablju okičenu svilenim trakama. U skupini bilo je po desetak „kraljeva“, uz njih po tri djevojke spremljene u bijelo starinsko ruho. Preko glave bile su pokrivene tankom „koprenom“ (velom), koja je obrubljivala lice i bila zakičena čapljini perjem. Tako nakičene djevojke nazivane su „orubljičice“. U „družbi kraljevskoj“ znalo je biti još svečano odjevenih djevojaka (kako se inače spremaju), i neizostavni gajdaš. Kroz selo išli su dvoje po dvoje, redom – kraljevi, orubljičice i za njima družba. Uz njih su išli njihovi momci, nazivani „prosjaci“ – s košarom u rukama u koje su sakupljali darove. Pjevajući obilazili su kuće redom, momačke, djevojačke, „gospodske“... i svima upućivali prigodne i pripadajuće stihove. Nakon pjesme razdragano su i specifično igrali – što je svojstveno ovom običaju, simboli, rekvizitima... Trebalo je obići dosta kuća, poigrati na svakom krstopuću, sresti se s drugom skupinom „kraljica“, kroz pjesmu se našaliti, narugati i na kraju zajednički, do duboko u noć zabavljati – uz darove koje su sakupili obilazeći selo.

Duhovski ophodi u prošlosti su organizirani radi zajedničkih druženja i sakupljanja darova i zato da momci vide djevojke, ali se vjerovalo da donose dobro, zdravlje i sreću ukućanima, da će utjecati na plodnost njihove stoke i polja. Tako je to nekada bilo u našoj šokadiji.

4.8. DJEČJA NARODNA NOŠNJA VINKOVAČKOG KRAJA

Kvaliteta kostimografije i originalnosti narodnih nošnji ima znatan utjecaj na ukupan dojam o vrijednosti određene izvedbe. Scensko prikazivanje bogatstva narodnih nošnji u funkciji plesa veliki je problem, zbog teškoća oko nabave originala. Tome su izložene i dječje skupine, jer prilikom njihova opremanja u pravilu koriste nošnje odraslih.

Rješenje je uporaba originalnih dječjih nošnji, koje svojom autentičnom jednostavnošću omogućuju lakšu izradu i kvalitetnu scensku primjenu. U prvih sedam mjeseci pa sve do godinu i pol dana, u većini primjera ne postoje razlike u kroju košuljica u odnosu na spol djeteta. U literaturi Josip Lovrečić kaže: „Mala dica u povojima i muška i ženska jednako su obučena: na tilu košuljica bez leđa, na glavi kapica. Kad dicu više ne povijaju i kad već pro`odaju, koje su muškim muške, a ženskim ženske rubinice, dok se sve posve ne opazi razlika, kad muškarčiću gaće obuku, a žensku ogrnu maramicom i pripašu joj zapreg“ (Lovratić 1897., 153).

Rubinice djevojčica su sječene i nabrane iznad struka, otvorenih rukava. Ukrašene su na prsima (motiv je u polukrugu), oko otvora rukava i uz donji rub rubinice. (PRILOG 12)

Rubinice dječaka nabrane su oko vratnog otvora, dugih su rukava sakupljenih oko šake. Zakopčavaju se na prsima, a ukrašene su dužinom prsa i uz donji rub. Opasuju ih vunanim pojasom „tkanicom“. (PRILOG 13)

Do završetka osnovne škole djevojčicama su suknje i bluza, suknja i „oplećak“ najčešća odjeća. Od 12. godine one se počinju kititi i družiti s djevojkama. U ovoj dobi djevojčice i dječaci nose preko rubinice haljinice, suknjice kada je hladnije. Djevojčicama vežu pregaču – fertunić i maramu oko vrata prekrizenu na prsima – kalutak. Rijetko je koji dječak dobivao gaće i košulju – rubinu, prsluk – frosnik i laće (u kraju odjeće odraslih). Tada je ovu odjeću nosio samo u svečanim prigodama, a rubinicu je oblačio sve dok nije pošao u školu. (PRILOG 14)

Svečanu nošnju oblače djeca danas samo kod izvođenja nekih običaja („križarice“ na Spasovo, kod kićenja bunara na Cvijetnicu). (PRILOG 15 i 16)

Oglavlju – djevojčica bake i majke pridavale su veliku pozornost. Nije se moglo dogoditi ni dozvoliti djevojčici da izađe neuredno obučena i nepočestljana. Djevojčice su nosile jednu ili dvije pletenice spuštene niz leđa ili podignutu u punđu. Kosa iznad čela bila im je podijeljena na sredini ili začestljana u natrag. (PRILOG 17)

Na blagdane ili uz druge svečane prilike oglavljima se posvećivala još veća pozornost, pa su one nerijetko izgledale kao u odraslih djevojaka ukrašena cvijetićima i raznobojnim trakama. (PRILOG 18)

5. SCENSKA OBRADA FOLKLORA

Put prenošenja narodnog stvaralaštva na sceni je sljedeći:

Poznavanjem autentičnog materijala i doživljavanjem narodne umjetnosti na terenu prenijeti vlastiti doživljaj na scenu uz filter zakona scene i kompozicije. (Prema Ivančaninu 1971: 93 – 134.)

Kod dječjeg folklornog stvaralaštva obvezno voditi računa kod načina interpretacije. Učenici moraju doživjeti glazbeni i verbalni sadržaj pjesme, jer će oni tek potaknuti doživljajem, moći i ostvariti zadatke koji se od njih traži. Treba obratiti pozornost i na dob djece i njihovo poimanje sadržaja, pa u tome odabrati mjeru da se uči ono što oni mogu prihvatiti.

Poznavanje zakona scene i kompozicije je vrlo važno kod scenskog nastupa dječje folklorne skupine. Neki elementi koji su važni za prikaz dječjeg folklornog stvaralaštva:

- Scenska ravnoteža – kinetička ravnoteža postiže se kretanjem na sceni (način kretanja, intenziteta kretanja, boja nošenja)
- Scenska perspektiva – proširenje scene – viši plesači na krajevima, niži prema sredini;
- Scenska perspektiva – skraćivanje scene – niži plesači na krajevima, viši prema sredini;
- Dvije vrste plesača nikada ne postaviti strogo paralelno u odnosu na gledatelje;

Stil i prostorna forma ne smiju se izgubiti stvaranjem koreografije. Najbolja primjena scenskih zakona je u njenoj nenametljivoj primjeni.

U većini igara primjenjuju se jednostavna izražajna sredstva glazbe, pokreta i riječi. Kad se djeca pripremaju za scenski nastup, uče na kojem se mjestu nalaze na sceni i u kojoj su skupini. Određujemo gdje je scena, a gdje gledatelji tako da se uče i snalaženju u prostoru.

Da bi scenski nastup bio uspješan valja voditi računa o dobi djece. Poslije naučenog teksta, pjesme i plesnih koraka, učimo snalaženje na sceni. Naglašavamo da ne treba zahtijevati strogu formu kretanja. Djeci treba omogućiti da dođu do izražaja njihova samostalnost i stvaralaštvo. Kako se igraju i plešu na otvorenom prostoru tako se trebaju ponašati i na sceni: prirodno i jednostavno.

6. PRIMJERI OBILJEŽAVANJA OBIČAJA I BLAGDANA U VRTIĆU

(Dječji vrtić „Budućnost“ Vinkovci)

Tradicijska kultura

Odradila sam s djecom tjedna upoznavanja s tradicijom našeg kraja u kojem živimo, što se sve tada radilo i kako se oblačilo. Prvo sam im ispričala priču kako se snaša spremala u svatove, što je sve morala napraviti, kako se obući i kakvu je frizuru imala. Zatim smo zajednički izrađivali svirala od vrbe, ručno smo krunili kukuruz, pravili lutke od kukuruza, oblačili lutke u nošnje (papirne lutke u papirne nošnje), slagali puzle na kojima su slike narodnih nošnji i običaja, vezli smo na platnu cvijet, memori s narodnim nošnjama, izrađivali vjenčice

za kosu od cvijeća i žice, popravljali satove, glancali obuću. U dvorištu vrtića igrali smo tradicijske igre kao što su Svi činite kao ja, U podrumu je dama i druge., i naučili smo plesati kola: Oj, Ivane Ivaniću, Aj na livo. Također sam ih vodila i u posjet Gradskom muzeju Vinkovci, gdje su imali priliku pogledati kratak film. Bili smo i kod urara koji im je pokazao stare satove. (PRILOG 19)

Sveti Nikola

U prvom tjednu mjeseca prosinca obilježavamo blagdan Svetog Nikole, zaštitnika male djece. Ovaj blagdan obilježili smo i u našem vrtiću. Za taj dan djeca su se posebno pripremila i to od najmlađe do najstarije odgojne skupine.

Kako bi lik Svetog Nikole što više približili djeci, u tom tjednu provodili smo različite aktivnosti vezane uz taj blagdan. To su bili različiti sadržaji kao što je priča o Nikoli, koja je bila popraćena adekvatnom glazbom, cilj je bio da djeca tu priču emotivno dožive. Osim priče provedena je i likovna aktivnost – crtanje čizme. Provedeni su razgovori o darivanju, o različitim imenima, zatim pjesme o Nikoli.

Po tradiciji taj dan djeca očiste svoje čizmice, cipele, patike i postavljaju ih u prozor očekujući darove od Svetog Nikole.

U našem vrtiću, taj dan je obilježen na sljedeći način – internom svečanošću. Prije same svečanosti djeca su u garderobnom prostoru pregledala svoju obuću, da li je čista i postavili je ispred ormarića kako bi Sveti Nikola mogao ostaviti dar za njih. U iščekivanju Svetog Nikole djeca su pjevala, plesala i veselila se. Sveti Nikola pojavio se obučen u djeda sa bradom, dugačkom haljinom, kapom i štapom. To je bilo ugodno iznenađenje za djecu. Obratio im se riječima, znaju li tko je on, na što su djeca potvrdno odgovorila. Djeca su Svetom Nikoli odrecitala i otpjevala što znaju, a on je djeci ostavio darove u njihovu obuću.

Sveta Lucija

Povodom dana Svete Lucije u vrtić smo donijeli žito. Razgovarali smo o žitu, kako se sije, raste, što mu treba za rast, što dobivamo od njega. Na kraju smo žito posijali i djeca su njegov rast promatrali i doživljavali vodeći brigu o njemu zaljevajući ga.

Božić

O Božiću najčešće razmišljamo o Isusu Kristu kao nositelju mira, odnosno kao izvoru mira. Ljudi se o Božiću vraćaju u svoje djetinjstvo, prisjećaju se topline obiteljskog doma. U vrtiću smo povodom tog blagdana napravili jaslince i Betlehem, koji su simbol Isusovog rođenja. Osim Betlehema sa djecom smo izrađivali ukrasi za božićno drveće, pjevali i recitali prikladne božićne pjesmice. Ujedno smo razgovarali o obitelji, ljubavi, prijateljstvu, rađanju novog života.

Poklade

Djecu smo najprije upoznali sa ulogom i značenjem poklada. Prikupljali smo materijale za izradu kostima. Poticali smo djecu na kreativno likovno izražavanje, plošno oslikavanje likova maski. Izrađivali smo kaširane maske, maske od različitih otpadnih materijala (vune, tkanine, kore od drveta, plodova, sjemenki). Nakon što su djeca stekla bogatstvo vizualnih i estetskih utisaka, pozvali smo roditelje na suradnju i organizirali „Bal pod maskama“.

Djeca u kostimima prošetala su našom ulicom u pravoj pokladnoj povorci, što je oduševilo veliki broj ljudi iz naše obližnje okoline.
S djecom smo napravili tradicijske kolače – krafne.
Uskrs

Djecu smo upoznali s najvećim katoličkim blagdanom. U radu na temu Uskrsa prije svega se govori o ozračju i doživljavanju uskrsne radosti koju djeca aktivno stvaraju i prenose na životnu okolinu. U toku uskrsnih dana sa djecom je provedeno niz aktivnosti. U Velikom tjednu pripremili smo pisanice pri čemu su aktivno sudjelovala djeca. Pri izradi pisanica koristili smo različite tehnike rada oslikavanja bojama, voskom, flomasterima, obljepljivanje tkaninama i šarenim papirom. Za djecu je bio poseban doživljaj kićenje uskrsnog drveta – rascvjetalo drvo okoćeno pisanicama koje su sami izradili.

Povezujući pred uskrsne dane sa buđenjem života u prirodi prošetali smo sa djecom do parka gdje smo nabrali trave za uskrsno gnijezdo i napupale grančice. Time smo ukrasili vrtić i pripremili se sa djecom za iščekivanje velikog događaja. Svaka odgojna skupina napravila je gnijezdo u svojoj sobi dnevnog boravka.

U goste nam je došla jedna zečja obitelj – zec, zečica i troje malih zečića. Djeca su provela dan u igri s njima. Osjetili su mekoću i toplinu nježnog zečjeg krzna. Očekujući da im zečevi popune njihova gnijezda šarenim jajima i ostalim darovima djeca su izvodila stihove i glazbene sadržaje koje su upoznala za tu prigodu.

Djeca su bila ispunjena nizom aktivnosti i utisaka koji će ostati u njihovom sjećanju kao doživljaj radosti čiji je temelj novost života koji je započeo Isusovim uskrsnućem.

7. PRIREDBE TRADICIJSKE KULTURE

Smotra folkloru su najčešće i najveće priredbe tradicijske kulture i jedan od najdjelotvornijih načina zaštite kulturnog nasljeđa.

Od svojih prvih početaka do danas „VINKOVAČKE JESENI“ je stalan oblik njegovanja tradicijske kulture i živog pučkog stvaralaštva.

Manifestacija „Vinkovačke jeseni“ je kao simbol kojim se obilježava završetak ciklusa ubiranja plodova nadasve rodne i ponosne slavonske ravnice. U te dane održava se niz svečanosti vezanih uz narodne običaje pojedinog sela ili kraja. To je splet kola i bogatstvo narodnih nošnji.

Vodeći borbu za bolju budućnost, za kulturno unapređenje i stvaralačko življenje, ljudi ovoga kraja nisu zaboravili činjenicu da na mladim generacijama ostaje sve što je do sada stvoreno, pa su u program „Vinkovačkih jeseni“ uvrštene i „Dječje vinkovačke jeseni“. Djeca sada više nisu promatrači velikog slavlja već i njegovi sudionici. (PRILOG 20, 21, 22 i 23)

7.1. VINKOVAČKE JESENI

Kulturno – folklorna, turistička i gospodarska manifestacija „Vinkovačke jeseni“, nacionalna je Smotra folklora, prvi put održana 1966. godine. Od tada pa i danas u te dane Vinkovci postaju centar kulturne baštine jer cijeli grad se pretvara u najljepšu pozornicu raskošnih nošnji i običaja cijele Hrvatske pa i izvan nje. Na „Vinkovačkim jesenima“ svake godine sudjeluje preko 3000 sudionika.

„Vinkovačke jeseni“ održavaju se u prvim danima mjeseca rujna i održavaju svake godine. Ove godine počinju 06.09., a program je:

- SVEČANOST OTVORENJA „VINKOVAČKIH JESENI“

Uz niz poratnih sadržaja:

- sajam tradicijskih obrta i rukotvorina
- seminar folklora panonske zone
- znanstveno – stručni skup „Tradicijom usprkos krizi“
- izložba „Vinkovačke jeseni“ kako je nekad bilo
- izložba „Zwischen adria und donau kroatiens kulturelle vielflt“ između Jadrana i Dunava
- stalni arheološki postav – izložba
- fotoklub Vinkovci – izložba
- zumbathon – dobrovoljni sportski događaj
- večer uz kazan
- hrvatsko filatelističko društvo – izložba kultura i običaja europskih naroda
- koncert Klapa Cambi

- DJEČJE VINKOVAČKE JESENI – MEĐUŽUPANIJSKA SMOTRA DJEČJIH FOLKLORNIH SKUPINA

Uz popratni sadržaj:

- hip hop na orionu 5
- sajam tradicijskih obrta i rukotvorina
- etnologija Vinkovaca i okolice
- Croatia cup – ergela lipicanaca
- Zagonetni klub – predstavljanje enigmatskog lista „Pitalica“
- Koncert Elektronske glazbe
- Koncert Plan B – Evolution
- Koncert Vinkovačka Rock scena

- FOLKLORNE VEČERI

Uz popratne već navedene sadržaje i:

- večer mode i ljepote, kolekcija jesen – zima 2013. – Modna revija
- koncert Slavonske lole
- koncert Večer za srce i dušu – Bački ručak – tamburaški sastav Dike

- SVEČANO OTVORENJE 48. VINKOVAČKIH JESENI

Uz navedene popratne sadržaje i:

- etnorevija
- Šokački divani
- Kazalište Mika Živković Retkovci – Divandžije
- Dike
- Bosutski bečari

- Prijatelji

- DRŽAVNA SMOTRA FOLKLORA

Uz još popratnih sadržaja pored navedenih:

- vožnja fijakerima
- etno frizure svijeta
- vinkovački jesenski sajam gospodarstva i obrtništva
- udruga bartlet – smotra kunića, golubova i peradi i ptica
- koncert Boris Novković

- SVEČANI MIMOHOD SUDIONIKA 48. VINKOVAČKIH JESENI I REVIJA
KONJSKIH ZAPREGA

Uz već navedeni sadržaj i:

- Svečano zatvaranje 48. Vinkovačkih jeseni
- Koncert Prljavo kazalište

8. ZAKLJUČAK

Na kraju mog završnog rada sretna sam što sam upravo ovu temu uzela za obradu. U vremenima kada tradicija polako napušta urbanu sredinu želim reći da živim blizu grada u kojem još ima onih koji kulturu i tradiciju ljubomorno čuvaju od zaborava.

Etnologija Vinkovaca i okolice održava se dugi niz stoljeća. Bogatstvo narodnih običaja, narodnih nošnji, vjernost tradiciji i Šokadiji je ono što krase Vinkovce.

Unatoč mješovitom stanovništvu koje naseljava Vinkovce i okolicu, Vinkovci ponosno čuvaju svoje običaje, folklor, nošnju i tradiciju prenoseći je na mlađe generacije. Vrijedni ljudi brinu se i danas za svoju njivu i rodnu Slavoniju prenoseći veselje i razigranost na sve oko sebe.

Prkose pomodarstvu, ne zaboravljajući tko su i što su. Ponosno čuvaju uspomene na svoju prošlost, slobodni žive u sadašnjosti. Prenose običaje na mlađe generacije vjerujući u budućnost. Zato je osim roditeljskog doma odgajatelj, učitelj najvažniji da se tradicija očuva. Na žalost rijetki su vrtići koji vode brigu da se naši običaje ne zaborave .

Baveći se dugo folklorom uvidjela sam da je dječje folklorno stvaralaštvo u našoj Slavoniji bogato i vrlo razvijeno. Potaknuti treba i mlađe naraštaje da se time bave i uče našu djecu onome što su i nas učili dok smo bili djeca.

Kroz igru, pjesmu i ples djeca bolje uče, a vrtićki se dani pamte kao nešto najljepše. Upoznavanje s pjesmom, plesovima, igrama i običajima potaknut će da ta ista djeca zavole svoje običaje i tradiciju, a i prenijet će je svojoj djeci i ponositi se svime što su njegovali i njeguju i svojom Domovinom.

Samo tako često ćemo čuti onu našu poznatu pjesmu:

Slavonijo dok ti ime traje
čuvat ćemo tvoje običaje!

9. LITERATURA:

1. Alatrović, K. 2010. Šokci i šokački običaji
2. Brdarić, R. 1986. Brojalice iz Slavonije. Zavod za prosvjetnu pedagošku službu, Osijek
3. Cazin-Milotić, D., Skejo-Bulešić 2004. Kulturna baština našeg kraja
4. Ćosić, V. 2000. Kulturna baština i predškolsko dijete, Zrno
5. Duran, M. 1995. Dijete i igra (2. prošireno izdanje), Naklada Slap
6. Grubišić, Z. 1997. Upoznavanje kulturne baštine, Zrno
7. Gligorević-režitka, Lj. 2006. Vinkovci u tradicijskoj kulturi, Gradski muzej Vinkovci
8. Hadžihusejnović-Valašek, M. 1998. Treći seminar folklor Slavonije i Baranje
9. Hameršak, M. 2003. Dječji folklor između prežitka i prepreka
10. Ilić Oriovčanin, L. 1846. Narodni Slavonski običaji, Zagreb
11. Ivančan, I. 1996. Narodni plesni običaji u hrvata, Hrvatska matica iseljenika, institut za etnologiju i folkloristiku
12. Juzbašić, J. 2000. Peti seminar folklor Slavonije, Baranje i Srijema
13. Slavonski plesi i sage, nepoznat autor
14. Šokadija i šokci 2007. Šokadija danas, Vinkovci
15. Vučevac Vinkovčanin, I. 2004. Stari Vinkovci
16. Zbornik za narodne živote i običaje 1986. Zagreb

PRILOZI

PRILOG 1 – Dječje kolo

PRILOG 2 – Pečenje rakije

PRILOG 3 – Berba grožđa

PRILOG 4 – Igra Ćorava baba

PRILOG 6 – Dječje kolo „Igrala bi dere“

PRILOG 7 – Dječje kolo „Oj Ivane Ivaniću“

PRILOG 8 – Dječje kolo „Moja diridika“

PRILOG 10 – Poklade

PRILOG 11 – Blagoslov jela ili svetenje na Veliku subotu

PRILOG 12 – Ženska rubinica

PRILOG 13 – Muška rubinica

PRILOG 14 – Dječak u gaćama, rubinici, obojcima i opancima

PRILOG 15 – Svečana nošnja „križarice“

PRILOG 18 – Dječja narodna nošnja

PRILOG 19 – Rad djece u vrtiću, upoznavanje s tradicijskom kulturom, igrama i plesom

PRILOG 21 – Dječji tamburaški sastav

PRILOG 23 – Folklorna skupina

